

**Metodická príručka
k efektívnej študentskej praxi**

Metodická príručka k efektívnej študentskej praxi

Mária Šmidová

**Dobrá kniha
Trnava 2016**

© Katedra náuky o rodine Teologickej fakulty Trnavskej univerzity, 2016

Trnavská univerzita, Teologická fakulta
P. O. Box 173
Kostolná 1, 814 99 Bratislava
tel. 421 2/52 77 54 10
www.tftu.sk

Výstup projektu:

Nový model efektívnych študentských praxí s využitím sprevádzania (counseling) v rodinách so špecifickými sociálnymi problémami, KEGA č. 010TTU-4/2014

Vedúca projektu:

doc. PhDr. Mária Šmidová, PhD.

Prvé vydanie

ISBN 978–80–8191–001–2

Obsah

1. Úvod	7
2. Možnosti uplatnenia sociálneho pracovníka po ukončení štúdia	9
3. Možnosti špecializácie sociálneho pracovníka po ukončení štúdia	11
4. Counselling	14
5. Priebeh praxe	20
6. Efektívne študentské praxe	26
7. Supervízia	30
8. Použité literárne a internetové zdroje	33
9. Prílohy	34

1. Úvod

Sociálna práca je špecifická odborná činnosť, ktorá smeruje ku zlepšeniu vzájomného prispôsobenia sa jednotlivcov, rodín, skupín a sociálneho prostredia, v ktorom žijú, a k rozvíjaniu sebaúcty a vlastnej zodpovednosti jednotlivcov, s využitím zdrojov a schopností osôb a s využitím medziludských vzťahov a zdrojov poskytovaných spoločnosťou. Je činnosťou v prospech klientov (jednotlivcov, rodín, skupín, komunit), ktorú môžeme charakterizovať pojmami „pomoc“, „podpora“, a „sprevádzanie“.¹

Uvedená definícia zdôrazňuje v sociálnej práci nevyhnutnosť vysokej odbornosti na jednej strane a širokú paletu druhov práce na druhej strane. Štúdium v tomto odbore charakterizuje jeho interdisciplinárnosť. Sociálny pracovník je odborník, ktorý musí mať poznatky z viacerých samostatných odborov a vedieť ich využiť v praxi pri konkrétnej pomoci klientovi. Možností a druhov uplatnenia sociálneho pracovníka je naozaj mnoho, počnúc administratívnou a posudkovou činnosťou, cez rôzne odborné činnosti, ako je supervízia, mediácia, či sociálna kuratela, až po priamu službu klientovi prostredníctvom osobnej asistencie.

Cieľom *Metodickej príručky k efektívnej študentskej praxi* je vám, študentovi vysokoškolského štúdia, ponúknuť pohľad na vašu povinnú prax počas štúdia ako na cennú možnosť dozvedieť sa viac o vašej budúcej práci a zhodnotiť jej klady i záporny. V prvých troch kapitolách sú zhrnuté **možnosti vášho budúceho uplatnenia** či **pokračovania v štúdiu** z dôvodu zvýšenia vašich kariérnych možností, s dôrazom na counselling ako možnosť vyššej kvalifikácie sociálneho pracovníka. Vo štvrtej a piatej kapitole vám ponúkame konkrétny **nástroj efektívneho hľadania a hodnotenia**

¹ Porov. Zákon o sociálnej práci, č. 219/2014 Z. z.; Asociácia vzdelávateľov v sociálnej práci v SR, 1998.

1. Úvod

praxe a dôležitosť **supervízie** ako zdroja správneho využitia vašej praxe.² V šiestej kapitole vám predstavíme **model efektívnych praxí**, ktoré zaviedla Katedra náuky o rodine TF TU pre svojich študentov. Ich cieľom je počas viacdnového stretnutia študentov zlepšiť zručnosti a posilniť odvahu komunikovať s vysokoškolskými pedagógmi a budúcimi klientmi.

Tento metodický manuál bol vytvorený ako výstup projektu KEGA³. V rámci tohto projektu bol vytvorený aj **video-manuál**, ktorý vám ponúkame na webovej stránke Teologickej fakulty Trnavskej univerzity.⁴

Veríme, že vám táto príručka pomôže efektívne využiť možnosti, ktoré vám vaše štúdium komplexne ponúka.

² Model bol vytvorený podľa vzoru vybraných zahraničných univerzitných praxí: Reader's Digest Fund (2001). Career Academy Support Network. The Career Centre of University of North Carolina Wilmington (2008). Student Internship Guide. Smith College School of Social Work (2012). Guidelines for the Field Internships.

³ Nový model efektívnych študentských praxí s využitím sprevádzania (counselling) v rodinách so špecifickými sociálnymi problémami, KEGA č. 010TTU-4/2014.

⁴ Porov. [online]. <http://tftu.sk/node/120>

2. Možnosti uplatnenia sociálneho pracovníka po ukončení štúdia

Z hľadiska uplatnenia sa na pracovnom trhu je podstatné poznať pracovné kompetencie, ktoré sociálny pracovník nadobúda dovŕšením magisterského štúdia. Tie sú vyčerpávajúco vypísané v zákone, ktorý hovorí o sociálnych službách: **Zákon č. 448/2008 Z. z., Zákon o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov.** Cieľom tejto kapitoly je zhrnúť vaše kompetencie ako absolventa magisterského štúdia v odbore sociálna práca na území Slovenskej republiky a rámcovo vám predstaviť možnosti uplatnenia sa vo svojom odbore. Je efektívne, aby ste sa pri štúdiu zaoberali vaším budúcim uplatnením a zameriavali tak svoju hlbšiu pozornosť na informácie, ktoré pre vás v budúcnosti budú nevyhnutné.

Zákon definuje presnú náplň a rôzne druhy sociálnej služby takto:

- Sociálna služba sa poskytuje: **ambulantnou formou, terénnou formou, pobytovou formou** alebo **inou formou** podľa nepriaznivej sociálnej situácie a prostredia, v ktorom sa fyzická osoba zdržiava.
- Poskytovateľ sociálnej služby je povinný vykonávať **odborné činnosti, obslužné činnosti a ďalšie činnosti**, zabezpečovať vykonávanie týchto činností alebo utvárať podmienky na ich vykonávanie v rozsahu ustanovenom týmto zákonom, pre druh sociálnej služby, ktorý poskytuje.

1. Odborné činnosti:

- základné sociálne poradenstvo, špecializované sociálne poradenstvo, pomoc pri odkázanosti fyzickej osoby na pomoc inej fyzickej osoby pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov, sociálna rehabilitácia, ošetrovateľská starostlivosť v zariadení, pracovná terapia, tl-

močenie, sprostredkovanie tlmočenia, osobnej asistencie, pomoc pri výkone opatrovníckych práv a povinností, výchova, preventívna aktivita, pomoc pri pracovnom uplatnení, pomoc pri príprave na školskú dochádzku a školské vyučovanie a sprevádzanie dieťaťa do školského zariadenia a z neho, stimulácia komplexného vývoja dieťaťa so zdravotným postihnutím, pomoc pri prevádzke domácnosti, pomoc pri hospodárení s peniazmi, podpora pri organizovaní času, podpora pri zapojení sa do spoločenského a pracovného života, podpora rozvoja osobných záujmov, predchádzanie krízovým situáciám a ich riešenie a podpora spoločensky primeraného správania v rámci podpory samostatného bývania.

2. **Obslužné činnosti:**

- ubytovanie, stravovanie, upratovanie, pranie, žehlenie, údržba bielizne a šatstva a poskytovanie vecných plnení spojených s poskytovaním ambulantnej sociálnej služby v spoločných priestoroch.

3. **Iné služby:**

- príprava stravy, výdaj stravy a výdaj potravín, vykonávanie nevyhnutnej základnej osobnej hygieny, poskytovanie nevyhnutného ošatenia a obuvi, úschova cenných vecí, vzdelávanie, záujmová činnosť, poskytovanie osobného vybavenia, nevyhnutného ošatenia a obuvi, prepravy, donáška stravy, požičiavanie pomôcok, zabezpečenie záujmovej činnosti.

3. Možnosti špecializácie sociálneho pracovníka po ukončení štúdia

Po ukončení magisterského štúdia v odbore sociálna práca môže absolvent vykonávať všetky uvedené činnosti. V ďalšom vzdelávaní však možno pokračovať dvoma spôsobmi. Môže si zvoliť absolvovanie certifikovaného kurzu ďalšieho vzdelávania, alebo pokračovať špecializačným štúdiom vo svojom odbore.

Certifikované činnosti sú smerované najmä v oblasti:

- **supervízie,**
- **sociálnej rehabilitácie,**
- **mediácie,**
- **pracovnej terapie či**
- **špeciálneho sociálneho poradenstva.**

Tieto činnosti môže vykonávať iba sociálny pracovník, ktorý prešiel certifikovaným kurzom, zvyšujú teda jeho uplatnenie na trhu práce. Tak tiež sa môže zapojiť do certifikovaných psychologicko-sociálnych výcvikov. Kurzy ponúkajú rôzne ustanovizne, napríklad Inštitút ďalšieho vzdelávania sociálnych pracovníkov (VŠSA), Rada pre poradenstvo v sociálnej práci, Asociácia supervízorov a sociálnych poradcov, VaV Akademy, Slovenská Katolícka charita a iné, ktoré získali akreditáciu od Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny alebo Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu. Na stránke ministerstiev sú zoznamy aktuálnych akreditovaných kurzov.⁵

⁵ Porov. Zoznam akreditovaných kurzov na Ministerstve školstva, vedy, výskumu a športu SR [online]. <http://isdv.iedu.sk/SearchForm.aspx>
Zoznam akreditovaných kurzov na Ministerstve práce, sociálnych vecí a rodiny SR [online]. <https://www.employment.gov.sk/sk/ministerstvo/akreditacie/zoznam-akreditovanych-subjektov/zoznam-akreditovanych-subjektov-socialne-sluzby.html>

Druhou cestou je pokračovať v špecializačnom štúdiu. **Zákon č. 219/2014 Z. z., Zákon o sociálnej práci a o podmienkach na výkon niektorých odborných činností v oblasti sociálnych vecí a rodiny a o zmene a doplnení niektorých zákonov** ponúka dve formy špecializácie v odbore sociálna práca:

Sociálna posudková činnosť

Sociálnu posudkovú činnosť vykonáva sociálny pracovník úradu práce, sociálnych vecí a rodiny. Posudzuje:

- individuálne predpoklady osoby s ŤZP (napríklad: schopnosť a úsilie osoby s ŤZP riešiť situáciu vlastným pričinením),
- rodinné prostredie osoby s ŤZP (napríklad rozsah pomoci, ktorú je osobe s ŤZP schopná poskytnúť jej rodina),
- prostredie, ktoré ovplyvňuje začlenenie osoby s ŤZP do spoločnosti (napríklad hodnotenie podmienok bývania osoby s ŤZP),
- všetky druhy odkázanosti osoby s ŤZP,
- navrhuje kompenzácie v jednotlivých oblastiach kompenzácie

Výsledkom sociálnej posudkovej činnosti je posudkový záver, ktorý obsahuje stanovené náležitosti.

Sociálna kuratela⁶

Slovenská republika dôsledne dbá na dodržiavanie práv dieťaťa a zabezpečenie ochrany dieťaťa nevyhnutnej pre jeho blaho a rešpektuje jeho najlepší záujem podľa medzinárodného dohovoru.

Základným cieľom opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately je poskytnutie potrebnej pomoci rodinám tak, aby deti mohli vyrastať v starostlivosti svojich rodičov.

Orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately plnia preventívne úlohy najmä v situáciách, keď sa rodičia dieťaťa rozvádajú alebo keď nie sú schopní riešiť problémy či konflikty v rodine. Ide napríklad o odporúčenie, zabezpečenie alebo poskytnutie sociálneho poradenstva, psychologickej pomoci, odborných metód práce na uľahčenie riešenia

⁶ Porov. Inštitút pre výskum práce a rodiny [online]. http://www.ceit.sk/IVPR/images/IVPR/NP/podpora_zvysovania_profesionality/VP/vp_socialna_kuratela.pdf (16. 2. 2016).

konfliktných situácií v rodine a na prispôsobenie sa novej situácii. Ak je to potrebné, môžu rozhodovať aj o uložení rôznych výchovných opatrení. Významnú úlohu najmä pri predchádzaní vzniku krízových situácií v rodine a pri obmedzovaní a odstraňovaní negatívnych vplyvov má samospráva.

Opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately vykonávajú sociálni pracovníci v nasledujúcich inštitúciách:

- Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR,
- Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny,
- úrady práce, sociálnych vecí a rodiny – orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately,
- Centrum pre medzinárodnoprávnú ochranu detí a mládeže,
- obec,
- vyšší územný celok,
- akreditovaný subjekt,
- právnická osoba alebo fyzická osoba, ktorá vykonáva opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately podľa § 10, zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele.

4. Counselling

Možnosťou profesijného smerovania sociálneho pracovníka je **counselling**. V zahraničí sa táto forma sociálnej služby pokladá za jednu z podstatnejších špecializácií sociálnej služby. Na Slovensku sa pomaly dostáva do povedomia. Momentálne je zahrnutá v magisterskom štúdiu. Sociálny pracovník ju teda môže vykonávať po ukončení svojho magisterského štúdia. Ambíciou Katedry náuky o rodine TF TU je posunúť túto činnosť na certifikovanú, či špecializovanú, aby jej úroveň spĺňala európsky štandard. Na lepšie zorientovanie sa v tejto oblasti ponúkame stručný historický prierez vzniku counsellingu ako samostatného odboru a jeho uplatnenia vo vybraných európskych krajinách i na Slovensku.

Po prvýkrát sa termín counselling objavuje v literatúre ako opis aktív zameraných na sociálne alebo psychologické problémy v roku 1909 a použil ho Frank Parsons.⁷ Jeho rozvoj sa výraznejšie objavuje v Spojených štátoch amerických na konci štyridsiatych rokov a boli dva faktory, ktoré urýchlili jeho rozvoj: potreba sformovania cielej a účinnej pomoci vojakom vracajúcim sa z vojny a zrod humanistickej psychológie, ktorá predkladá novú víziu človeka, v ktorej nadobúdajú dôležitosť aspekty ako kvalita vzťahov, slobodná voľba, tvorivý a plánujúci podnet jednotlivca.

Tieto faktory dávajú podnet pre vznik novej profesionálnej postavy poradcu (counsellor), ktorá sa objavila už začiatkom päťdesiatych rokov, najmä v anglosaských krajinách, kde je vyššia rezervovanosť osôb, s nižšou tendenciou k extroverzii a vzájomnej komunikácii. Pomáhajúci vzťah (counselling) odpovedá teda na potreby spoločenského charakteru, ako sú existenciálne nedostatky, strata tradičných oporných bodov, neustále zme-

⁷ Porov. PARSONS, F.: *Choosing a Vocation*. Boston : Houghton Mifflin, 1909.

ny spoločnosti a nevyhnutná požiadavka vhodných nástrojov, dostatočne rýchlych a prispôsobivých.

Pomáhajúci vzťah (counselling) ako špecializovaná odborná činnosť sa začína dominantne rozvíjať začiatkom 20. storočia, a to predovšetkým vo sfére profesiovej orientácie. Kvalitatívny vzostup poradenstva je podmienený utváraním organizovanej formy pomoci mládeži, rodičom, škole, ekonomike, pri voľbe povolania, štúdia a školy. Nástup poradenstva je sprevádzaný zriaďovaním poradní a poradenských inštitúcií, zameraných na rôzne typy špecializovaných poradenských služieb.⁸

V roku 1937 sa na Univerzite Duke v Spojených štátoch amerických uskutočnil prvý kurz „párového poradenstva“ a v roku 1943 bol publikovaný prvý manuál counsellingu pre sociálnych pracovníkov.

Teoretické základy pre túto formu intervencie vytvoril Carl Ramson Rogers, americký psychológ a zakladateľ takzvanej nedirektívnej psycho-terapie, ktorý v 1951 roku v diele *Na klienta orientovaná terapia*⁹ vypracoval nový prístup k poradenstvu a terapii. Jeho nedirektívna psychoterapia zameraná na klienta navrhuje prístup, ktorého „centrom je človek“. Zdôrazňoval, že jednotlivci majú v sebe zdroj seba porozumenia a sebou riadeného správania. Pod pojmom „counselling“ Rogers chápal vzťah, v ktorom sa klientovi pomáha pri jeho vlastných ťažkostiach bez toho, že by mu bola odopretá možnosť slobodnej voľby a vlastná zodpovednosť.

Ďalší faktor, ktorý ovplyvnil rozvoj counsellingu, sa objavil v Amerike 60. rokov v oblasti prevencie; je to postup od modelu zameraného na chorobu k modelu sústredenému na zdravie jedinca, kde koncept prevencie nadobudol kľúčovú úlohu.

Počas sedemdesiatych rokov sa counselling začínal zaoberať adolescentmi a ich rodinami a čoraz naliehavejšou potrebou intervenovať v školskom i sociálnom prostredí. Tradičná sociálne rozvetvená sieť rodín sa postupne redukovala (ešte v nie tak dávnej minulosti starí rodičia, rodičia a deti bývali spolu), aby vytvorila priestor pre nukleárnu (základnú) rodi-

⁸ Porov. SCHAVEL, M., OLÁH, M.: *Sociálne poradenstvo a komunikácia*. Bratislava : VŠ ZaSP, 2010, s. 13.

⁹ ROGERS, C. R.: *Client-Centered Therapy : Its Current Practice, Implications, and Theory*. London : Constable, 2003.

nu, ktorá nevytvárala toľké sociálne vzťahy a často sa, v prípade potreby externej pomoci, spoliehala na sociálne služby.

V modernej spoločnosti často chýbali prostriedky, ktoré by uľahčovali komunikáciu medzi cudzími ľuďmi. Chýbala dostatočná politická kultúra, či spoločenský pohyb, úroveň náboženskej kultúry bola nízka a bolo len málo občianskych iniciatív, ktoré by mohli napomáhať interpersonálne vzťahy.

Tradície sa veľmi rýchlo stávali staromódnymi, pričom najdôležitejším zjednocujúcim prostredím sa stali miesta masovej zábavy (diskotéky, bary alebo reštaurácie atď.) a nákupné centrá, kde sú medziľudské vzťahy sprostredkované masovokomunikačnými prostriedkami s len minimálnym priestorom pre slová venované priamo konkrétnej osobe. Skupiny, do ktorých sa mladí začali integrovať, boli zamerané na zábavu a bezprostredný blahobyt, bez úsilia utvárať vzťahy, ktoré by vytrvali v čase, ktoré by boli charakterizované vernosťou a oddanosťou. Tento trend nadobúda v súčasnosti čoraz silnejší charakter.

Z tohto dôvodu začalo byť dôležité obnoviť zdravé a uspokojivé medziľudské vzťahy, ktoré by utvárali podmienky pre ľudskejšie spolunažívanie, ktoré by boli otvorené pre potreby najslabších členov spoločnosti. Toto je nová úloha counsellingu, ktorý môže spolu s múdрым a prezieravým vzdelávaním predstavovať dôležitý zdroj vývoja modernej spoločnosti.

Rozvoj counsellingu v Európe

V Európe sa counselling zrodil v sedemdesiatych rokoch 20. storočia, predovšetkým vo Veľkej Británii, ako služba s pedagogickým zameraním a ako nástroj podpory sociálnych služieb a dobrovoľníctva. Nato vznikli dve dôležité súvisiace asociácie: Britská asociácia pre counselling (BAC) v roku 1977¹⁰ a Európska asociácia pre counselling (European Association for Counselling – EAC) v roku 1991 – neskôršie definovala vzdelávacie

¹⁰ Asociácia sa od roku 2000 nazýva Britská asociácia pre counselling a psychoterapiu – British Association for Counselling and Psychotherapy (BACP).

štandardy a stanovila kritériá potrebného rozsahu hodín vzdelávania, metódy vzdelávania a tiež normy etického správania poradcov.

V krajinách východnej Európy je counselling zatiaľ menej známy a málo používaný, nechávajú tak priestor skôr pre psychologické, psychiatrické, sociálne a podobné formy pomoci.

Liberalizáciou trhu služieb Európska únia začala v roku 2006 zjednocovať rôzne národné legislatívy v oblasti slobodných povolání s európskym štandardom. Toto nás núti zamyslieť sa nad tým, že v budúcnosti budú pravidlá týkajúce sa jednotlivých profesií ovplyvňované viac Európskou úniou ako zákonmi jednotlivých krajín. Z tohto uhla pohľadu sa oplatí pozrieť sa, ako je counselling organizovaný v jednotlivých krajinách EÚ.

Vo Veľkej Británii sú poradcovia a psychoterapeuti zjednotení v jednej asociácii – BACP (Britská asociácia pre counselling a psychoterapiu – British Association for Counselling and Psychotherapy), ktorá vznikla v roku 2000 a združuje 11 000 členov.¹¹ Írska obdoba IACP združuje 2 500 členov.

V Nemecku sú poradcovia, kouči a supervízori zjednotení na národnej úrovni a ich hnutie je slabšie, pretože mnohí sa v minulosti profesionálne vyprofilovali ako „Heilpraktiker für Psychotherapie“ (liečiteľ pre psychiatriu).

V Rakúsku je counselling regulovaný federálnym zákonom. Existuje register profesií, v ktorom je zapísaných asi 1 500 „Lebensberater“ (termín používaný v Rakúsku pre poradcu).

Vo Švajčiarsku je counselling alebo „Psychologische Beratung“ pod gesciou Föderation der Schweizer Psychologinnen und Psychologen (FSP) a zákonov jednotlivých kantónov, ale vytvára sa asociácia poradcov, ktorá bude oddelená od federácie psychológov.

V Holandsku je „De Nederlandse Associatie voor Counselling“ (NAC)¹² a „Greek Association for Counselling“ (GAC)¹³ v Grécku združuje iba poradcov.

¹¹ Porov. [online]. http://www.bacp.co.uk/about_bacp/ (15. 12. 2014).

¹² Porov. [online]. <http://www.denac.nl> (15. 12. 2014).

¹³ Porov. [online]. <http://hac.com.gr/index.php?lng=2> (15. 12. 2014).

V Taliansku „Consiglio Nazionale dell'Economia e del Lavoro“ (CNEL) zapísal v roku 2000 pozíciu „poradca“ medzi nové profesie. V tomto zmysle sa vyjadrilo aj talianske Ministerstvo zdravotníctva (zákon č. 4 zo 14. januára 2013, článok 2 ods. 7¹⁴) a potvrdilo platnosť definície counsellingu v oblasti pomáhajúcich profesií.

V Taliansku existujú štyri poradenské asociácie (každá z nich má asi 40 až 80 škôl) a niekoľko menších. Väčšina z nich vznikla z jednej poradenskej školy alebo skupiny a v súčasnosti je len málo asociácií skutočne profesionálnych. Tie sa zhodujú len v niektorých základných oblastiach, zatiaľ čo majú odlišné kritériá pre prijatie nových členov, v dĺžke formácie, v kritériách hodnotenia a v akreditácii vzdelávania.

Vo veľkej časti európskych krajín je profesia poradcu slobodným povoláním a poradcovia sú, z dôvodu garancie profesionálnej kvality, členmi poradenských asociácií. Ako odpoveď na požiadavky vzdelávacieho systému mnohé európske univerzity zaraďujú kurzy poradenstva do vzdelávacieho programu magisterských štúdií alebo špecializácií, najmä na fakultách psychológie a na pedagogických fakultách.

Na Slovensku sa poradenstvo ako counselling dodnes nevníma ako samostatná profesia a nemá systematizované miesta v sociálnej službe. Existuje však ako špecializovaná, či certifikovaná činnosť niektorých profesií.

Ako špecializačný odbor existuje v rámci psychológie pod názvom poradenská psychológia na Slovenskej zdravotníckej univerzite od roku 2012.¹⁵ Poradenská psychológia nájdu uplatnenie najmä v psychologicko-pedagogických poradniach, na úradoch sociálnej práce, či v samostatnej činnosti. Slovenská psychoterapeutická spoločnosť (SIVP) pokrýva certifikované psychoterapeutické či poradenské výcviky, ktoré sa riadia rôznymi psychologickými školami.

V rámci sociálnej práce je sprevádzanie či counselling ukotvené v osnovách magisterského štúdia ako druh sociálnej rehabilitácie, či zá-

¹⁴ Porov. [online]. http://www.assocounselling.it/docs/miscellanea/20140324_parere_ministero_salute.pdf (15. 12. 2014).

¹⁵ Porov. [online]. <http://www.szu.sk/index.php?id=100&menu=56&ckgid=225&idpart=4&id-dp=2> (4. 6. 2014).

kladného sociálneho poradenstva.¹⁶ Väčšinou ide o rámcové vedomosti z komunikácie s klientom. Na Katedre náuky o rodine TF TU sa však magisterské vzdelávanie zameriava najmä na counselling, čiže sprevádzanie klienta.¹⁷ Pripravuje sa tiež certifikované ďalšie vzdelávanie counsellingu. Ďalej je možné pokračovať v certifikovanej príprave aj na Inštitúte ďalšieho vzdelávania sociálnych pracovníkov (VŠSA), napríklad v mediácií, supervízií, špeciálnom sociálnom poradenstve a pod., či pod záštitou Rady pre poradenstvo v sociálnej práci, ktorá ponúka certifikované kurzy napríklad zo supervízie, psychologicko-sociálneho poradenstva a pod.¹⁸ Counselling nie je dodnes vytvorený ako špecializačné štúdium. Z hľadiska pracovného uplatnenia môžu sociálni pracovníci pôsobiť ako zamestnanci na systematizovaných miestach vo verejnej či súkromnej sfére sociálnych služieb a vykonávať službu counsellingu, ak dovърšili magisterské štúdium sociálna práca. Ťažkou situáciou týchto pozícií je, že vnímanie ich práce spočíva ešte stále vo výraznej miere v administratívnej alebo asistentskej činnosti, pričom zostáva veľmi malý priestor pre counsellingovú činnosť. Druhou možnosťou je založiť si na základe licencie vydané komorou sociálnych pracovníkov vlastnú živnosť, ktorej dáva náplň samotný sociálny pracovník.¹⁹

¹⁶ Porov. Zákon č. 448/2008 Z. z. Zákon o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov.

¹⁷ Vedené pod názvom sociálna práca zameraná na rodinu. Porov. [online]. <http://www.tftu.sk/sk/studijne-programy> (24. 4. 2016).

¹⁸ Zoznam akreditovaných kurzov na Ministerstve školstva, vedy, výskumu a športu SR [online]. <http://isdv.iedu.sk/SearchForm.aspx> (15. 3. 2016).

Zoznam akreditovaných kurzov na Ministerstve práce, sociálnych vecí a rodiny SR [online]. <https://www.employment.gov.sk/sk/ministerstvo/akreditacie/zoznam-akreditovanych-subjektov/zoznam-akreditovanych-subjektov-socialne-sluzby.htm> (4. 6. 2016).

¹⁹ Porov. Zákon č. 448/2008 Z. z. Zákon o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov.

5. Priebeh praxe

Osobný úvodný dotazník momentálnych kompetencií a plánu rozvoja

Pri výbere efektívnej praxe je nesmierne dôležité pomenovať svoje sny a záujmy, poznať vlastné momentálne kompetencie sociálneho pracovníka a vedieť, čo by ste chceli na sebe zdokonaľiť, aby ste zvýšili svoje predpoklady nájsť si prácu, ktorá vás bude skutočne naplňovať. Na tomto základe je možné správne si zvoliť miesto efektívnej stáže. V nasledujúcej kapitole vám ponúkame zaužívaný postup výberu, spracovania a priebežného hodnotenia praxe na univerzite, podľa vzoru vybraných zahraničných štandardov.²⁰

Prvý krok by mal obsahovať opísanie vašej vysnívanej práce. Skúste sa zamyslieť nad nasledujúcimi otázkami:²¹

Kto by mal byť vašim klientom (deti, dospelí, dôchodcovia, človek v núdzi, človek v momentálnej kríze, v hľadaní povolania či vlastnej cesty a pod.)?	
Ako si predstavujete váš pracovný deň (v teréne, v kancelárii, v dome sociálnych služieb a pod.)?	

²⁰ Porov. [online]. [2016.25.04] Reader's Digest Fund (2001). Career Academy Support Network. Found at: www.hhdev.psu.edu/rptm/internship/index.html (25. 4. 2016).
The Carrier Centre of University of North Carolina Wilmington (2008). Student Internship Guide. [online]. <http://uncw.edu/career/documents/studentinternshipbook2011.pdf> (25. 4. 2016).
Smith College School of Social Work (2012). Guidelines for the Field Internships. <http://www.smith.edu/ssw/fieldmanual.php>

²¹ V prílohe je vyplnený vzorový dotazník študentky po absolvovaní praxe.

Ako by ste najradšej spolupracovali s kolegami (v tíme, samostatná práca, živnosť, ako zamestnanec a pod.)	
Aký tip sociálnej práce je vám najbližší (osobná asistencia, administratívna pomoc, sociálna rehabilitácia, counselling a pod.)?	
S koľkými klientmi by ste radi pracovali (individuálne, komunitne a pod.)?	
Akú vlastnú zručnosť by ste mohli využívať, aby ste svoju prácu obohatili a zvýšili svoje predpoklady na lepšie umiestnenie (hra na nástroji, či iné umelecké zručnosti, cudzí jazyk, vodičský preukaz, znalosť v písaní projektov, PC a pod.)?	

Je zrejmé, že nie je ľahké nájsť prácu s presne vyznačenými charakteristikami. Avšak vašou úlohou je sa k vašim predpokladom priblížiť a čo najlepšie využiť vašu motiváciu pre prácu sociálneho pracovníka. **Ide o to, či sa vo svojom povolaní dáte viesť, alebo svoju kariéru budete viesť vlastným výberom a predstavami.**

Výber pracoviska efektívnej stáže

Druhým krokom pri výbere praxe je dostatočne **sa oboznámiť s podmienkami a charakteristikami viacerých pracovísk, aby ste si vedeli vybrať najefektívnejší variant.** Je napríklad rozdiel v tom, čo pracovisko ponúka pre klientov a čo ponúka pre praktikantov. Preto si skúste vyplniť nasledujúci dotazník:

Otázky	Prosím, vypíšte:
Aké je charakteristika cieľovej skupiny, práce a zariadenia?	
Aké zručnosti potrebuje sociálny pracovník v tomto zariadení?	

Aké má kompetencie praktikant vo vašom zariadení (povinnosti, náplň práce)?	
Podľa akého etického kódexu sa zariadenie riadi?	
Platia v zariadení nejaké vnútorné (nepísané) normy a pravidlá, o ktorých by mal praktikant vedieť?	
Aké sú najčastejšie krízové situácie v práci s klientom v zariadení?	
V akých intervaloch?	

Tretím krokom pri hľadaní efektívnej stáže je uvedomiť si, s akými kompetenciami sociálneho pracovníka momentálne disponujete a čo by ste chceli v rámci svojho štúdia ešte nadobudnúť. Teória síce dá poznatky o práci, ale iba priama skúsenosť vykreslí v reálnych farbách, ako práca, ktorú by ste chceli robiť, naozaj vyzerá. Cieľom nasledujúceho dotazníka je **utvoriť si prehľad o vašej momentálnej profesijnej kompetencii, čo je pre vás dôležité pre vaše prvé uplatnenie a kde túto kompetenciu nadobudnete**. Prvý stĺpec obsahuje kompetencie sociálneho pracovníka podľa zákona č. 448/2008 Z. z. V druhom stĺpci vyznačte, ktorými kompetenciami už disponujete. Ako sociálny pracovník máte mať všeobecné zručnosti vo všetkých menovaných oblastiach. No je zrejmé, že vo svojej práci ich nebudete všetky naraz využívať. Preto v treťom stĺpci krížikom vyznačte ktoré kompetencie by ste chceli v rámci efektívnej stáže nadobudnúť. Do štvrtého stĺpca vpisujte pracoviská, v ktorých máte možnosť tieto zručnosti nadobudnúť. Vyberajte ich na základe vami vysnívanej práce, ako ste ju opísali v predchádzajúcej tabuľke. Je možné, že nie všetky vybrané kompetencie, ktoré ste uviedli, bude možné obsiahnuť na jednom pracovisku. Táto tabuľka vám pomôže vybrať si tú najefektívnejšiu, prípadne považovať o dobrovoľníckej aktivite v ďalších zariadeniach, ktoré sú pre vás podstatné. Bolo by dobré identifikovať si poradie podstatnosti kompetencií a na základe toho robiť výber.

Zručnosti sociálneho pracovníka	Terajšie osobné zručnosti	Očakávanie z efektívnej praxe	Výber pracoviska
základné sociálne poradenstvo			
špecializované sociálne poradenstvo			
pomoc pri odkázanosti fyzickej osoby na pomoc inej fyzickej osoby pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov			
sociálna rehabilitácia			
ošetrovateľská starostlivosť v zariadení			
pracovná terapia			
tlmočenie, sprostredkovanie tlmočenia			
osobná asistencia			
pomoc pri výkone opatrovníckych práv a povinností			
výchova, preventívna aktivita			
pomoc pri pracovnom uplatnení			
pomoc pri príprave na školskú dochádzku a školské vyučovanie a sprevádzanie dieťaťa do školského zariadenia a z neho			
stimulácia komplexného vývoja dieťaťa so zdravotným postihnutím			
pomoc pri prevádzke domácnosti, pomoc pri hospodárení s peniazmi, podpora pri organizovaní času			
podpora pri zapojení sa do spoločenského a pracovného života, podpora rozvoja osobných záujmov			
predchádzanie krízovým situáciám a ich riešenie a podpora spoločensky primeraného správania v rámci podpory samostatného bývania			

Táto tabuľka obsahuje výhradne odborné činnosti. Vy si ju však môžete aplikovať aj na obslužné a iné činnosti (pozri zákon č. 448/2008 Z. z.).

Denník praxe

Prax počas vysokoškolského štúdia môže byť pre študenta záťažou, ktorá sa musí splniť. No ak sa uchopí v správnom bode, môže sa stať kľúčovou pre vašu kariérnu orientáciu.

Je veľmi podstatné, aby ste si pred ňou zodpovedne premysleli svoje možnosti uplatnenia ako sociálneho pracovníka. V prvej a druhej kapitole sme vám predstavili paletu možností, z ktorej si môžete vyberať. V prvej časti tejto kapitoly ste si na základe predložených dotazníkov vybrali najvhodnejšiu prax.

Denník praxe vám pomôže správne hodnotiť svoju prax; či uplatnenie, ktoré ste si vybrali, v realite naozaj spĺňa to, čo ste predpokladali, alebo sa potrebujete posunúť na iné miesto, či zmeniť niektoré predpoklady. Upozorňujeme, že teória nie vždy vykresľuje prax v jej naozajstnom svetle, a preto je dôležité ju odskúšať.²²

Nasledujúca tabuľka poukazuje na dôležitosť priebežného hodnotenia vášho prežívania, nadšenia, poznatkov, či sklamaní. Je dokázané, že psychika človeka sa zameriava najmä na úvod a záver a na základe toho hodnotí celok. Ak máte správne ohodnotiť svoju prax, potrebujete toto skreslenie odstrániť priebežnými zápismi vo svojom denníku. Denník by nemal byť administratívnou záťažou, ale skôr reflexiou pocitov a zručností, s ktorými sa študent na praxi stretol a ktoré si osvojil. Je dôležité záznam viesť čo najskôr po ukončení stážového dňa, aby sme mohli reflektovať aktuálnu realitu študenta.

²² Evaluácia nám môže poskytnúť informácie o procese komunikácie, vzťahu, vzájomných interakciách a poskytnúť spätnú väzbu zainteresovaných skupín pri riešení problému a nových alternatívnych postupov. Porov. JAMBOROVÁ, R.: *Seniori a komunitné služby : Evaluácia procesu a formulácia evaluačných otázok*. Trnava, 2015“ VASKA, L.: *Teoretické aspekty supervízie*. Bratislava : Iris, 2012.

Deň:
Činnosť, ktorú som na praxi vykonával(a):
Aká bola cieľová skupina, s ktorou som pracoval(a)?
Aké metódy a techniky som pri práci využíval(a)?
Aké pocity si odnášam z dňa praxe? • V čom som sa posilnil(a)? • V čom by som potreboval(a) podporu(a)?
Aké sú moje potreby do budúcnosti v danej oblasti?

Denník odporúčame vyplniť po každom dni strávenom na pracovisku. Na záver odporúčame prejsť si všetky zápisky a na ich základe si urobiť celkové zhodnotenie praxe. Tak predídete skresleniu dojmov z dôvodu časového odstupu.

6. Efektívne študentské praxe

V nasledujúcej kapitole vám ponúkame pohľad na špecifický typ praxe, ktorý vytvoril tím Katedry náuky o rodine TF TU ako súčasť projektu KEGA č. 010TTU-4/2014 *Nový model efektívnych praxí s využitím metódy sprevádzania*. Tento typ praxe je zaujímavý svojou prípravou, účastníkmi aj náplňou a realizuje sa na katedre v rámci povinnej praxe.

Ide tu o prípravu a realizáciu viacdňového stretnutia učiteľov a lektorov, študentov i dobrovoľníkov a klientov. Cieľom tohto stretnutia je vytvoriť atmosféru bezpečia a pohody, kde si účastníci navzájom odovzdávajú svoje postrehy zo vzájomnej komunikácie, prežívajú spoločný čas spoznávania svojich možností, potrieb a kompetencií. O praktickej realizácii týchto stretnutí sa môžete viac dozvedieť na webovej stránke Teologickej fakulty Trnavskej univerzity.²³ V nasledujúcich riadkoch vám ponúkame konkrétny návod na prípravu a samotnú realizáciu efektívnej praxe, ako výstup projektu KEGA.²⁴

Prvá etapa – pracovné stretnutie lektorov

Toto stretnutie prebieha väčšinou formou brainstormingu a jeho výsledkom je dohoda o charaktere, zameraní, mieste a čase konania praxe. Dôležitým výsledkom prvého pracovného stretnutia je predovšetkým výber cieľovej skupiny klientov, s ktorou sa bude prax vykonávať. Pri organizácii netreba zabúdať na špecifiká každej cieľovej skupiny – správny a podnetný výber prednášok pre danú skupinu a jednotné smerovanie programu. Z technickej stránky je dôležité prispôsobiť ubytovanie klien-

²³ Porov.[online]. <http://tftu.sk/node/120> (16. 2. 2016).

²⁴ Výstup z projektu *Nový model efektívnych študentských praxí s využitím sprevádzania (counselling) v rodinách so špecifickými sociálnymi problémami*, KEGA č. 010TTU-4/2014.

tom, bezbariérový prístup. Prvé stretnutie študentov predchádza pozvanie rodín či jednotlivcov, ktorí sú zahrnutí do cieľovej skupiny danej praxe. Po ich pozitívnom súhlase o absolvovaní podujatia sú oslovení študenti, s cieľom zistiť ich záujem o absolvovanie praxe. Výsledkom tohto kroku sú vypracované dva zoznamy: zoznam klientov cieľovej skupiny a zoznam študentov.

Výhodou efektívnej študentskej praxe v tejto etape je výber cieľovej skupiny a samotných jej členov podľa toho, akú profesionálnu zručnosť chce skupina lektorov u študentov „precvičiť“.

Druhá etapa – príprava programu

V druhej etape sa organizátori zameriavajú na prípravu programu. Program by mal zohľadňovať komplexný pohľad zameraný na človeka a hlavným prístupom je counselling. Táto etapa prebieha na dvoch úrovniach: príprava programu študentov a príprava programu lektorov. Obe „časti“ programu sa v konečnom dôsledku spoja do jedného programu efektívnej študentskej praxe. Lektori si pripravujú svoje vstupy (workshopy) vhodné pre danú cieľovú skupinu a pre ich aktuálnu situáciu.

1. Stretnutie študentov – „Oboznámenie sa s cieľovou skupinou“: Skupina študentov sa stretne s jedným lektorom, ktorý im vysvetlí postup, charakter praxe a ich úlohy počas výkonu praxe. Toto stretnutie je dôležité najmä na motivovanie študentov, informovanie a prekonanie prípadného prvotného strachu či obáv z výkonu praxe. Lektor oboznámi študentov s cieľovou skupinou (informácie o veľkosti skupiny, zloženie, špecifickosť, potreby a pod.). Prostredníctvom informovania študentov o jednotlivých diagnózach a podobách postihnutia klientov odbúrava strach a predsudky. Najsilnejšou metódou je prezentácia osobných skúseností a spätná väzba študentov, ktorí už podobný druh praxe absolvovali – aj pomocou fotografií, videa z absolvovanej praxe. Ak nie je prítomný takýto študent, je vhodné informovanie zo strany lektora praxe (ktorý už prax absolvoval). Ďalším krokom je predstavenie klientov – základné informácie o ich rodinnej situácii, počet členov rodiny a zbežná charakteristika členov rodiny, ktorí prídu na prax. Študentom sa na konci stretnutia zadá úloha, aby sami navrhli aktivity, ktoré by boli pre danú skupinu podnetné.

2. stretnutie študentov: „Prvotné zostavovanie programu“: Výnimočnosť praxe spočíva v tejto etape v jedinečnosti každého programu študentov, ktorý je pre každú cieľovú skupinu iný. Pri tvorbe programu môžu zúročiť všetky teoretické poznatky z vyučovacích hodín, ktoré sú často smerované na cieľové skupiny, s ktorými sa prax bude vykonávať. Študenti formou brainstormingu tvoria program pre skupinu, debatujú o jednotlivých možnostiach riešenia, možnostiach klientov a zohľadňujú aj možnosti okolia ubytovacieho komplexu, kde sa bude prax vykonávať. Z mnohých nápadov sa do programu vyberajú tie aktivity, ktoré sú pre danú cieľovú skupinu najvhodnejšie a zohľadňujú cieľ, ktorý študenti spolu s lektormi majú stanovený. Počas tohto stretnutia lektor študentov len usmerňuje, aby bol program čo najlepšie pripravený. Záleží na tvorivosti študentov, ako budú jednotlivé aktivity – workshopy vyzerieť. Na konci stretnutia lektor zosumarizuje program, ktorý študenti vytvorili, a rozdá im úlohy, ktoré plynú zo zabezpečovania technickej, materiálnej stránky programu. Zo študentov sa vyberie moderátor, ktorý bude koordinovať tretie stretnutie a tiež moderovať jednotlivé vstupy programu počas realizácie praxe.

3. stretnutie študentov: „Upevňovanie“: Na začiatku tohto stretnutia lektor kontroluje materiálnu a technickú pripravenosť študentov na výkon praxe. Vyzve študenta moderátora, aby sa „ujal slova“, a celá skupina študentov si prejde jednotlivé aktivity a vstupy v rámci programu. Týmto tréningom sa „vychytajú muchy“ programu, prípadne zlepšia techniky práce so skupinou. Lektor je v pozícii sledujúceho, pričom na konci dá študentom svoju spätnú väzbu. Tá slúži ako zrkadlo pre študentov. Takýmto spôsobom sa pripravený program môže vyskúšať a študenti budú oboznámení s pozitívami i negatívami, ktoré môžu do absolvovania praxe zlepšovať. Výhodou tejto etapy je uvedomenie si zodpovednosti študentov za priebeh praxe a cieľovú skupinu.

Tretia etapa – realizácia praxe

Program je naplánovaný tak, aby mali študenti s lektormi každé ráno pred samotným programom a po jeho ukončení v danom dni priestor na organizačné vstupy a spätnú väzbu. Na miesto ubytovania preto študenti s lektormi prichádzajú skôr. Tento čas využívajú nielen na technické za-

bezpečenie programu praxe, ale najmä na skupinový rozhovor, návrhy, pripomienky, sumarizovanie, spätnú väzbu a podobne. Lektor, ktorý so študentmi pripravoval program, necháva iniciatívu a realizáciu programu na moderátorovi a jednotlivých študentoch, ktorí majú svoje úlohy dopredu rozdelené. Je skôr v role pozorovateľa. Svoje pripomienky ku hladkému priebehu programu dáva len v nutných prípadoch – buď operatívne konkrétnemu študentovi, alebo pri spoločnom rozhovore so všetkými študentmi a lektormi. Týmto spôsobom si študenti vyskúšajú priamy kontakt s cieľovou skupinou, sami sú realizátormi programu (ktorý si sami vytvorili) a taktiež zúčujú svoje snaženia voči skupine. Efektívnosť takto realizovanej praxe sa prejavuje v spätných väzbách nielen študentov, ale najmä cieľovej skupiny. Neraz medzi študentmi a účastníkmi z cieľovej skupiny vzniká vzájomná úcta, rešpekt a priateľstvo. Výhodou je predovšetkým priama interakcia študenta a klienta.

7. Supervízia

Prax prináša pre vás cennú skúsenosť a možnosť overiť si svoje kompetencie či očakávania vzhľadom na svoje budúce povolanie. Býva často aj prvým stretnutím s realitou, o ktorej sa vo svojom odbore vzdelávate. Táto skúsenosť môže byť veľmi príjemná, či dokonca uľahčená zo strany pracoviiska, na druhej strane môže priniesť prvotný stres, či nepríjemný zážitok zo zlyhania, či neprijatia. Na to, aby ste správne vyhodnotili túto skúsenosť, potrebujete spätnú väzbu a vedenie niekoho, kto o tejto skúsenosti vie podstatne viac. Na to slúži supervízia. Už sme predstavili spôsob, akým by ste si mohli efektívne hľadať a hodnotiť svoju prax. Jeho efektivita sa niekoľkonásobne zvýši, ak to budete konzultovať so svojím supervízorom. Na lepšie zorientovanie sa, o čo v supervízii ide, vám ponúkame krátku definíciu o jej možných funkciách, formách a typoch.²⁵

Slovo supervízia je zložené z dvoch latinských slov: *super* – nad, cez, *vízia* – pohľad. Z angl. – dohľad, dozor a vedenie. Najlepšie je však prekladať supervíziu ako nadhľad. Spája teda zložky nadhľadu aj dohľadu.

Ide o vzájomnú spoluprácu medzi **supervidovaným** a **supervízorom** s cieľom hľadať riešenie v atmosfére dôvery. Supervízorom praxe bývajú obyčajne dve osoby. Prvá je akademická, čiže je to osoba v rámci školy, ktorá vám pomáha pri stanovovaní kritérií a pri hľadaní praxe, pri priebežnom i konečnom hodnotení. Druhá osoba je zamestnanec pracoviska praxe. Táto osoba je zodpovedná za vás počas praxe, zadáva vám úlohy, konzultuje a hodnotí vaše postupy.

Vo všeobecnosti by sme mohli povedať, že **supervízia** je

²⁵ Porov. MATOUŠEK, O.: *Metody a řízení sociální práce*. Praha : Portál, 2003.

- celoživotná forma učenia sa, zameraná na rozvoj profesionálnych zručností a kompetencií;
- metóda kontinuálneho zvyšovania profesionálnej kompetencie;
- ponúka profesionálne poradenstvo, ktorého cieľom je „hľadať a nájsť riešenie, vytvárať priestor pre rozhodnutia“;
- z pohľadu poradenstva je významnou nedirektívnou metódou na dosahovanie kvality a zachovania profesionality poradcu, ktorý sprevádza, alebo poskytuje sociálnu službu občanovi resp. klientovi, užívateľovi služby.²⁶

Supervízia má viacero **funkcií**:

- **Vzdelávacia** – Týka sa rozvoja našich zručností, porozumenia, schopností, ako pracovať s klientom, preto, aby sme mu lepšie rozumeli, aby sme si viac uvedomovali svoje reakcie v styku s klientom, aby sme chápali dynamiku práce s klientom; ide o to, pozrieť sa na to, ako sú napĺňané stanovené ciele, a na samotnú intervenciu, hľadať aj ďalšie možnosti práce, alternatívy.
- **Podporná** – Ten, kto pracuje s ľuďmi, nevyhnutne pociťuje časom únavu, zúfalstvo, bolesť a potrebuje čas, aby si uvedomil, ako môže svoje reakcie zvládnuť. Ak by sme svojim emóciám nevenovali pozornosť, časom by sme prestali byť vnímavý na podnety, ktoré nám prichádzajú od klientov a ktoré na nás pôsobia.
- **Riadiaca funkcia** – normatívna stránka supervízie, ktorá plní funkciu kontroly kvality. Potrebujeme mať niekoho, kto sa spolu s nami pozerá na kvalitu našej práce. Supervízor by mal však tiež poznať isté štandardy služby, ktorú poskytujeme, aby naša práca bola vykonávaná s istou zodpovednosťou za jej správne vykonávanie.

Existujú rôzne typy supervízie na základe jej cieľa: tútorská je orientovaná na vzdelávanie; výcviková má vzdelávaciu a riadiacu funkciu napr. vo výcviku v logoterapii; pri riadiacej supervízii má supervízor nadradenú pozíciu a kontroluje kvalitu práce poradcu. Supervízia môže byť tiež

²⁶ Porov. KRUPA, S., a i.: *Kvalita v sociálnych službách I*. Viennala, 2000.

konzultantská – dobrovoľná, kde ťažisko je na poradcovi, supervízor je v úlohe poradcu.

Vzhľadom na účastníkov supervízia môže byť ďalej vykonávaná **individuálne**, ako profesionálna podpora jednotlivca s jeho konkrétnymi otázkami. Vykonáva sa však aj **skupinovo**, keď ide o plánované schôdzky s dopredu stanoveným programom i obsahom. Takáto skupinová supervízia by mala obsahovať viacero pevných častí. Pre skupinovú prácu so študentami sa osvedčila forma balintovskej skupiny, kde môžu študenti spoločne podľa stanovených krokov hľadať nové možnosti riešenia a stratégie ďalšej efektívnej praxe študenta.

Okrem uvedených funkcií môžeme supervíziu v rámci sprevádzania študenta na praxi využívať z pohľadu dvoch prístupov: prístupu zameraného na úlohy (úlohovo orientovaný prístup) a prístupu orientovaného na riešenie.

Prístup orientovaný na úlohu môže študentovi pomôcť pri krátkodobej intervencii s klientom. Môže podporiť študenta v rozvíjaní jeho sebadôvery a sebaúcty prostredníctvom stanovených úloh a ich zhodnocovania.

Prístup orientovaný na riešenie môže študentovi pomôcť hlbšie analyzovať jednotlivé kroky, ktoré s danou cieľovou skupinou na praxi realizoval. V tomto prístupe môže viac samotný študent pátrať po svojich pozitívnych stránkach a skúsenostiach. Vyzdvihnúť osobnostné kvality pre zmenu prežívej situácie pri práci s klientom. Za pomoci supervízneho tútoringu môže študent rozlišovať svoj osobnostný rast a rozvojové potreby a identifikovať rozvojové možnosti s klientom, s ktorým pracuje.²⁷

Supervízia je metóda, ktorej cieľom je zlepšiť schopnosť supervidovaného účinne pracovať s ľuďmi, za pomoci získaného nadhľadu prostredníctvom supervízora. V rámci praxe máte ako študent jedinečnú možnosť byť tútorský sprevádzaný a zistiť tak viac o svojich schopnostiach otvorene a neskreslene komunikovať o svojej práci bez pocitu strachu zo zlyhania, či neodbornosti. To je jeden z najpodstatnejších benefitov metódy supervízie a jej efektu.

²⁷ Porov. VASKA, L.: *Teoretické aspekty supervízie*.

8. Použité literárne a internetové zdroje

JAMBOROVÁ, R.: *Seniori a komunitné služby*. Trnava, 2015.

ISBN 978-807141-967-9

KRUPA, S., a i.: *Kvalita v sociálnych službách I*. Viennala, 2000.

MATOUŠEK, O.: *Metody a řízení sociální práce*. Praha : Portál, 2003.

ISBN 9788073675028.

PARSONS, F.: *Choosing a Vocation*. Boston : Houghton Mifflin, 1909.

ROGERS, C. R.: *Client-Centered Therapy : Its Current Practice, Implications, and Theory*. London : Constable, 2003.

VASKA, L.: *Teoretické aspekty supervízie*. Bratislava : Iris, 2012.

ISBN 978-80-89238-70-5

SCHAVEL, M., OLÁH, M.: *Sociálne poradenstvo a komunikácia*. Bratislava : VŠ ZaSP, 2010. ISBN 80-8068-487-1

Zákon č. 219/2014 Z. z. Zákon o sociálnej práci.

Zákon č. 448/2008 Z. z. Zákon o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov.

Reader's Digest Fund [online]. www.hhdev.psu.edu/rptm/internship/index.html (25. 4. 2016).

The Career Centre of University of North Carolina Wilmington (2008). Student Internship Guide. [online] <http://uncw.edu/career/documents/studentinternshipbook2011.pdf> (25. 4. 2016).

Smith College School of Social Work (2012). Guidelines for the Field Internships. <http://www.smith.edu/ssw/fieldmanual.php>

Nový model efektívnych študentských praxí s využitím sprevádzania (counselling) v rodinách so špecifickými sociálnymi problémami, KE-GA č. 010TTU-4/2014.

9. Prílohy

Osobný úvodný dotazník o momentálnych kompetenciách a o pláne rozvoja. Dotazník vyplnila študentka 3. ročníka v odbore sociálna práca zameraná na rodinu.

Kto by mal byť vašim klientom (deti, dospelí, dôchodcovia, človek v núdzi, človek v momentálnej kríze, v hľadaní povolania či vlastnej cesty a pod.)?	Mojím klientom by boli deti. Najlepšie pre moju prax by boli deti so zdravotným znevýhodnením, ktoré navštevujú denný stacionár.
Ako si predstavujete váš pracovný deň (v teréne, v kancelárii, v dome sociálnych služieb a pod.)?	Keďže som si ako klientov vybrala deti so zdravotným znevýhodnením, môj pracovný deň by prebiehal v dome sociálnych služieb, v zariadení denného stacionára.
Ako by ste najradšej spolupracovali s kolegami (v tíme, samostatná práca, živnosť, ako zamestnanec a pod.)?	Najlepšou prácou pre mňa ako sociálnej pracovníčky by bola samostatná práca s deťmi, napr. záujmový krúžok.

Aký typ sociálnej práce je vám najbližší (osobná asistencia, administratívna pomoc, sociálna rehabilitácia, counselling a pod.)?	Momentálne je to osobná asistencia, no v budúcnosti by som sa chcela zamerať na administratívnu pomoc, aby klient vedel, na aký druh pomoci má nárok.
S koľkými klientmi by ste radi pracovali (individuálne, komunitne a pod.)?	Komunitne, najlepšie s klientmi do 5 osôb.
Akú vlastnú zručnosť by ste mohli využívať, aby ste svoju prácu obohatili a zvýšili svoje predpoklady na lepšie umiestnenie (hra na nástroji, či iné umelecké zručnosti, cudzí jazyk, vodičský preukaz, znalosť v písaní projektov, PC a pod.)?	Určite by som využívala hru na klavíri a nejaký druh umeleckých zručností. No v prípade, že klient by potreboval čokoľvek iné, ochotne by som svoje zručnosti prispôsobila čo najlepšie jeho potrebám.

doc. PhDr. Mária Šmidová, PhD., Mgr. Mária Nemčíková, PhD.,
PhDr. Renáta Jamborová, PhD., Mgr. Jozef Žufa, PhD.

Metodická príručka k efektívnej študentskej praxi

Učebné texty

Prvé vydanie

Výstup projektu:

Nový model efektívnych študentských praxí s využitím sprevádzania (counseling) v rodinách so špecifickými sociálnymi problémami, KEGA č. 010TTU-4/2014

Vedúca projektu: doc. PhDr. Mária Šmidová, PhD.

Technický redaktor Ivan Janák

Zodpovedná redaktorka Mgr. Mária Fúriková

Vydala Dobrá kniha

pre Teologickú fakultu Trnavskej univerzity

ako svoju 1 219. publikáciu, na Slovensku 961.

Dobrá kniha

P. O. Box 26

Štefánikova 44, 917 01 Trnava

tel. 033/59 34 221

e-mail: dobrakniha@dobrakniha.sk

www.dobrakniha.sk

Strán 36 – AH 1,33

ISBN 978–80–8191–001–2